

Střetná sražení

Redakčně zpracovaný a zkrácený článek generálmajora A. A. Sokolova, uveřejněný v sovětském časopise „VOJENNAJA MYSL“, čís. 1/1978.

Historické zkušenosti svědčí o tom, že střetná sražení jsou způsobem činnosti, používaným v určitých podmínkách situace.

V polovině třicátých let rozpracovalo sovětské vojenské umění teorii hlubokých operací. Jedna ze zásad této teorie spočívá v tom, že cíle této operace můžeme dosáhnout řadou sražení, včetně střetného sražení. Přitom podstata střetného sražení byla určována jako snaha obou stran řešit úkoly aktivní útočnou činností.

Teorie a praxe střetných bojů a sražení se dále rozvíjely v letech Velké vlastenecké války. Je charakteristické, že ve druhé světové válce probíhala střetná sražení jen na sovětsko-německé frontě. Rozhodnost politických cílů, aktivní útočný charakter činnosti stran a účast velkých uskupení vojsk vytvářely objektivní podmínky vzniku urputných sražení.

V období Velké vlastenecké války měla střetná sražení místo jak v útočné, tak i v obranné činnosti vojsk. Vznikala zpravidla v průběhu rozvíjení úspěchu při od-

rážení protiúderů nepřítele nebo jeho pokusů o vyproštění obklíčených uskupení, dále i při vedení protiúderů proti nepřátelskému uskupení, které se vklínilo do obrany vlastních vojsk.

Celkově však střetná sražení prvního období Velké vlastenecké války nebyla dostatečně připravena, byla charakterizována různou dobou zasazování svazků do sražení, slabou leteckou ochranou, omezeným materiálně technickým zabezpečením a řadou chyb v organizaci velení. Přesto byly nepříteli způsobeny velké ztráty, zastaven jeho útok na několik dní; v celé řadě případů musel nepřítel ustoupit o 20—40 km.

Značně úspěšnější byla střetná sražení v následujícím období Velké vlastenecké války, kdy strategickou iniciativu získala Sovětská armáda a celkový poměr sil se změnil v její prospěch.

Velká vlastenecká válka potvrdila správnost nejdůležitějších zásad sovětského vojenského umění v otázkách střetného strategického sražení, které byly rozpraco-

vány již před válkou. Současně však přispěla k podstatným úpravám a doplňkům zásad, které se týkaly podmínek vzniku střetných sražení a způsobů jejich organizace i vedení.

Další rozvíjení teorie střetného sražení probíhalo na základě bohatých zkušeností Velké vlastenecké války, s přihlédnutím ke změnám v prostředcích ozbrojeného zápasu a organizační struktury vojsk. V průběhu války zjištěné tendence, které tvořily základ dalšího rozvoje teorie střetného sražení, můžeme shrnout do těchto bodů:

1. Válka dokázala rostoucí možnosti vojsk k vedení střetných sražení a jejich různorodost. Na začátku války vznikala střetná sražení a boje nejčastěji v době navazování dotyku hlavních sil obou stran. Přitom ve spojitosti s růstem pohyblivosti armád značně se zkrátila doba před zahájením prvních sražení.

2. Zkušenosti války svědčí o tom, že rostoucí možnosti letectva, dělostřelectva, tankových a mechanizovaných vojsk zna-

ně zvětšily hloubku palebného a úderného působení na nepřítele. To ve své podstatě způsobilo zvětšení rozsahu střetného sražení a zvýšení úlohy velitelů a operačních štábů při jeho organizaci a vedení.

3. Z praxe vyplývá, že strany se vždy snažily způsobit nepřátelským vojskům co největší ztráty a tak je oslabit ještě do doby zahájení bezprostředního střetnutí vojsk, tj. určitým způsobem rozdělit střetné sražení na dvě vzájemně spojená období.

4. Různorodost podmínek vzniku střetných sražení si vynutila používání různých způsobů jejich vedení.

5. Široké vedení vzdušného průzkumu umožnilo sledovat přesuny vojsk nepřítele do velké hloubky a předvídat možnosti střetnutí s ním. Proto nahodilost a překvapivost (nečekanost) střetnutí jako charakteristické rysy střetných sražení začaly ztrácet dřívější význam. Růst počtu střetných sražení v celku je jejich zákonitým jevem v soudobých operacích.

Soudobé útočné operace podle svého obsahu mohou představovat souhrn řady sražení, včetně střetných.

Rozhodnost politických cílů bojujících stran, existence kvalitativně nových a vysoce ničivých prostředků boje dávají útočným operacím velký prostorový rozmach a vysoce manévrový charakter. Rostoucí kvalitativní ukazatele vojsk vytvářejí předpoklady k dosažení určených cílů bojujících stran útočnou činností. V důsledku toho jsou v průběhu operací nevyhnutelná střetná sražení a boje.

Pod pojmem střetné sražení chápeme souhrn úderů různých prostředků ničení a útočných činností operačních uskupení vojsk bojujících stran, které zahajují sražení z chodu, kromě toho i bojovou činnost letectva a vzdušných výsadků, sjednocených jedním zámyslem a usměrněných ke zničení vojsk nepřítele v útoku.

Rozmach střetného sražení, jeho cíle a úkoly, množství zúčastněných sil a pro-

středků a způsoby jeho vedení budou určovány především tou konkrétní operační situací, která vznikne v průběhu útočné operace. Bude se pokazdý lišit situací vojsk, složením a charakterem jejich činnosti, používanými prostředky boje, podmínkami terénu a dalšími faktory.

První operace podle názorů zahraničních odborníků mohou být zahájeny střetnými sraženími a boji v pohraničním prostoru mezi uskupeními, která na obou stranách přešla do útoku, nebo při odrážení úderu jedné ze stran, která zahájila útok. Střetná sražení se mohou rozvinout v průběhu útočné operace na několika směrech, současně nebo postupně v různých podmínkách situace, jak při zahájení operace za současného přechodu stran do útoku, tak i v průběhu operace s prisunováním zálohami nepřítele k vedení protiúderu (nebo, které vedou protiúder). Mohou být také vedena v době dokončování operace s prisunovanými zálohami, nebo které za-

hájily protiúder (přesunutě z jiných směrů). Jejich základem, tak jako i v minulosti, bude snaha stran maximálně využít možnosti vojsk k dosažení cílů operace účinnou činností.

V závislosti na situaci vojska v útoku mohou vést střetné sražení na jednom nebo několika směrech, a mít na každém z nich odpovídající uskupení. Střetná sražení budou nejčastěji vznikat na směrech hlavního úderu toho uskupení, které dosáhlo nejvýraznějšího úspěchu.

Střetná sražení v hloubce v důsledku způsobených ztrát a nutnosti manévru vyžadují upřesnění dříve stanoveného způsobu

užití sil a prostředků, upřesnění charakteru činnosti vojsk. Proto jejich organizování a vedení bude pravděpodobně složitější, než při zahájení operace.

Výzkumy svědčí o tom, že úloha střetných sražení k dosažení cíle operace narůstá, protože v jejich průběhu je ničeno nejaktivnější uskupení nepřítele na jehož ničení do značné míry závisí nejen průběh, ale často i výsledek operace. Každé ze střetných sražení, které vzniká v různých podmínkách situace a v kterémkoli období operace, má své vlastní určité znaky, vlastní způsoby přípravy a vedení.

Úspěch střetného sražení do značné míry závisí na zvoleném způsobu zničení uskupení nepřítele a použitých prostředcích ničení. Pod pojmem způsob vedení střetného sražení chápeme určité zásady použití sil a prostředků a charakter činnosti vojsk a letectva, určených ke zničení uskupení nepřítele v útoku.

Zásady použití sil a prostředků zahrnuje tyto prvky:

- obsah úkolů a posloupnost jejich splnění,
- způsoby použití prostředků ničení,
- prostory a objekty na které soustředit hlavní úsilí atd.

Charakter činnosti vojsk a letectva ve střetném sražení je určován zásadami a posloupností vedení úderů, stanoveného manévru a součinnosti vojsk. V průběhu všestranného hodnocení situace se připravuje rozhodnutí, ve kterém, současně s určením hlavního uskupení nepřítele, zásad jeho palebného ničení, směru hlavního a dalších úderů, operační sestavy sil a prostředků, určuje se také způsob zničení nepřítele. Musí zabezpečit dosažení hlavního cíle střetného sražení, tj. zničení uskupení vojsk nepřítele v útoku v krátké době a s použitím co nejmenších sil a prostředků. Protože střetné sražení, které vzniká v průběhu operace, je její součástí, je přirozené předpokládat, že způsob jeho vedení bude záviset na způsobu vedení operace

v celku, používaných prostředcích boje, době jeho vzniku (na začátku nebo v průběhu operace, v období jejího rozvíjení nebo na konci), rozsahu a výsledcích použití prostředků ničení, předstížení nepřítele ve vedení palebných a leteckých úderů, stavu a operační situaci vojsk, poměru sil, dále na čase, který budou mít vojska k dispozici na organizaci sražení, na charakteru terénu a dalších podmínkách operační situace.

Okolnost, že střetná sražení mohou vzniknout v nejrůznější situaci, nutí také použít nejrozmanitějších způsobů jejich vedení. To potvrzují i zkušenosti Velké vlastenecké války, ve které sovětská vojska v závislosti na vzniklé operační situaci používala různých způsobů vedení střetného sražení a zničení nepřítele.

Teoretické výzkumy zahraničních specialistů a zkušenosti ze cvičení vojska NATO svědčí o tom, že v pohraničním pásmu může střetné sražení vzniknout v podmínkách, kdy obě strany v období prudkého zostřování situace uvedou ozbrojenou sílu do bojové pohotovosti a v dalším období mohou prakticky současně přejít do útoku hlavními silami, rozvinutými na daném směru válčiště. Takové sražení může vzniknout současně na několika směrech s použitím hlavních sil vojsk v útoku. V podobných podmínkách mohou vojska zahájit sražení z chodu, v takovém usku-

pení, které bylo vytvořeno pro útočnou operaci a upravováno v průběhu přesunu. Rozhodujícím faktorem bude předstížení nepřítele ve vedení úderů letectvem a dělostřelectvem a v rozvinování svazků prvního sledu.

Jak potvrzují zkušenosti z války, nejvýhodnějším způsobem zničení nepřítele v takových podmínkách je způsobit mu maximální ztráty letectvem a dělostřelectvem, zmařit jeho rozvinování a dezorganizovat velení se současným manévrem vojsk, především tankových svazků, k úderu do boků nepřátelského uskupení a s využitím části sil k čelnímu poutání. Vojska, která vycházejí do boků nepřítele, se snaží co možná nehlouběji obejít nebo obchvátit jeho uskupení a údery vedenými v součinnosti s vojsky, která působí čelně, dokončit jeho zničení.

Zkušenosti z Velké vlastenecké války svědčí o tom, že takový způsob zničení nepřítele ve střetném sražení je účelný v tom případě, kdy uskupení nepřítele má celistvou sestavu a útočí (nebo se přesunuje) v užším pásmu než je pásmo, ve kterém se rozvinulo bojující uskupení vojsk na daném směru, zvláště jestli operační situace a podmínky terénu jsou výhodné k vedení úderu do boků nepřítele.

Zkušenosti z války současně potvrzují, že neumožňuje-li vzniklá operační situace a podmínky terénu vést obchvat nepřítele do obou boků, pak je účelné vést úder do jednoho z nich v součinnosti s částí sil, které poutají nepřítele čelně. Taková situace vznikala v těch případech, kdy útočné uskupení v průběhu předcházející bojové činnosti se dostalo do situace, kdy nepřítel mohl vyjít do boku těchto vojsk. V pohraničních sraženích, jak předpokládají zahraniční vojenští specialisté, nebudou vždy vznikat výhodné podmínky k úderu do boků vojsk a dokonce ani do jednoho z nich. V tom případě doporučují zničit nepřítele a způsobit mu maximální ztráty palbou, zejména vojskům na čele útočícího uskupení. V zápětí čelním úderem, především proti tankovým svazkům, rozdělit ne-

přátelské uskupení a v dalším zničit po částech společnou činnost všech vojsk.

Neumožňují-li prostředky ničení, které jsou k dispozici, ihned a současně působit do celé hloubky operační sestavy vojsk nepřítele, potom je výhodné ničit je postupně. Nejprve je nutné soustředit úsilí na nejnebezpečnější uskupení (bude zpravidla také nejsilnější), a současně přijmout opatření k zabránění přísunu záloh nepřítele do prostoru sražení. Toto zabránění a ve skutečnosti rozdělení (do hloubky) přísunovaného (útočícího) nepřátelského uskupení k dalšímu jeho zničení po částech, jak o tom svědčí zkušenosti Velké vlastenecké války a rovněž řada lokálních válek, může být uskutečněno údery letectva a dalekonosného dělostřelectva, s použitím bitevních vrtulníků a vzdušných vysádek.

V průběhu útočné operace jsou nevyhnutelná střetná sražení při střetnutí s nepřátelskými zálohami, přísunovanými z hloubky na frontu k zaujetí obrany na mezilehlých postaveních nebo k vedení protiúderu. V minulé válce nepřítel obvykle přisunoval zálohy z těch prostorů, kde se mu podařilo stabilizovat situaci.

Studium zkušeností z války nám umožňuje udělat závěr, že střetné sražení s protiúderným uskupením nepřítele (tj. uskupením, které se připravuje nebo je rozvinuto k protiúderu) bude vedeno s větší intenzitou, než sražení, které vznikne jako důsledek střetnutí s přísunovanými zálohami nepřítele k zaujetí obrany na mezilehlých postaveních. Protiúderné uskupení je kompaktnější, usměrněné k určité činnosti, je organizovanější a v souvislosti s tím má také určitou sestavu. Jen vzniká operační situace, zprávy průzkumu a jejich správné zhodnocení umožňují stanovit, jde-li o přísunované uskupení k vedení protiúderu, nebo k zaujetí mezilehlého postavení a kde s ním může dojít ke střetnutí.

Útočná operace se může rozvíjet nerovnoměrně. Jedna uskupení se probíjí dopředu, druhá naráží na pevný odpor nepřítele a zpomalí tempo dotyku, třetí

uskupení mohou být na čas zastavena nebo donucena k odchodu. Vojska v útoku, která budou mít iniciativu ve svých rukou, budou mít možnost použít různých způsobů ničení nepřítele v závislosti na vzniklé situaci.

Je pochopitelné, že střetné sražení bude vést ta část sil vojsk v útoku, která bude v pásmu přesunu nebo protiúderu nepřátelských záloh. Zřejmě to bude uskupení vojsk, které postoupilo značně dopředu, má největší úspěch, nepřítel povede proti němu svůj protiúder. V průběhu operace se může ocitnout toto uskupení na boku přisunovaného nepřítele nebo zaujímat postavení, výhodné k vedení obchvatu.

Při obchvatu je možný např. tento způsob zničení nepřítele: údery letectva a dělostřeleckou palbou způsobit ztráty, v západě vysadit (shodit) do týlu vzdušný výsadek, části sil nepřítele čelně poutat a hlavními silami vést úder do boku, konečně společnou činností všech sil a prostředků dokončit jeho zničení. Tento způsob umožňuje ze začátku získat iniciativu a vytvořit pro nepřítele nevýhodnou situaci. Především to může být, jak potvrzují zkušenosti z války, při ničení uskupení nepřítele, který se vklíní do hloubky.

V průběhu rozvíjení operace v manévrových formách bojové činnosti může vzniknout výhodná situace k vedení úderu do boku. Zvláště je to pravděpodobné, kdy část sil útočníka bude působit v odtržení od hlavních sil a dostane se do boku uskupení nepřítele, které je na přesunu k protiúderu nebo jej vede, dále také, kdy útočník v průběhu rozvíjení operace získá výhodné postavení na boku nepřítele. V tom případě je účelné nejdříve ničit nepřítele palbou a potom hlavními silami vést úder do jednoho z jeho boků se současným využitím části sil k čelnímu poutání nepřítele.

V letech Velké vlastenecké války sovětská vojska často používala podobného způsobu vedení střetného sražení a ničení nepřátelských uskupení. Bylo to např. ve viselsko-oderské operaci v lednu roku 1945 při ničení německého tankového sboru,

který vedl protiúder. Tehdy 6. gardový mechanizovaný sbor v průběhu předcházejících bojů postoupil značně dopředu, změnil směr útoku a vyšel do boku nepřítele, částí sil jej poutal čelně a hlavními silami vedl úder do boku a společně s 10. tankovým sborem, který vedl čelní úder, zničil nepřítele.

V praxi bojové činnosti však podmínky situace a omezený čas vždycky neumožňovaly použít ve střetném sražení takových účinných způsobů ničení jako je úder do boků nebo týlu. V takových případech vedla vojska údery na nejkratším směru s cílem rozdělit nepřátelské uskupení čelním úderem. To vyplývalo ze vzniklé situace; svazy útočily v poměrně úzkých pásmech, stupeň jejich motorizace neumožňoval v krátké době uskutečnit manévr do boku a tím méně do týlu nepřítele do celé hloubky jeho sestavy. Současně čelní útvary nepřátelských vojsk v útoku (které vedly protiúder) byly zpravidla dostatečně zeslabeny hromadným použitím dělostřelectva a letectva. V těchto podmínkách byl nejúčinnější čelní úder, který umožňoval vítězství ve střetném sražení a pokračovat v útočné operaci, i když s určitým dočasným zpomalením jejího tempa.

Čelní úder v současné době nebude pravděpodobně analogický úderu minulé války. Úplná motorizace vojsk zabezpečuje jejich vysokou pohyblivost na bojišti a dalekonosné prostředky umožňují ničit vojska nepřítele do celé hloubky jejich operační sestavy. Podle názoru zahraničních vojenských specialistů je možné v současné době účinnou palbou ničit uskupení nepřítele do doby bezprostředního střetnutí s ním a vzápětí útokem pozemních vojsk rozdělit je na části, současně vysadit (shodit) do týlu a do boků vzdušné výsadky a společnou činností dokončit jeho zničení. Takový způsob, ve kterém je skloubený čelní úder s údery do boků a týlu, a to vojsky přepravenými vzduchem, podle jejich názoru nejvíce odpovídá charakteru soudobé operace a rostoucím bojovým možnostem vojsk. Takové údery umožňují od samého začátku získat iniciativu.

Zahraniční vojenští teoretikové, kteří analyzovali zkušenosti z minulé války a berou v úvahu soudobé prostředky ničení, docházejí k závěru, že v budoucích operacích jsou možné i takové zásady činnosti vojsk ve střetném sražení, jako je např. oddělení části přisunovaného nepřátelského uskupení od jiných sil raketovými a leteckými údery v souladu s činností vzdušných výsadek a postupné jejich ničení.

V nepříznivě vzniklé situaci, kdy se ne-

příteli podaří rozvinout jeho uskupení, jako první zahájí aktivní činnost a získá iniciativu, zahraniční specialisté doporučují prvním svazky navázat styk s nepřítelem ve výhodném prostoru a palbou z místa poutat a zcela vyčerpat jeho síly. V dalším, po přechodu hlavních sil, vést úder na výhodném směru, získat iniciativu a zničit nepřítele. Údery vojsk, která vedou střetné sražení, musí především zabezpečit zničení hlavního uskupení nepřítele.

V soudobých podmínkách narůstá pravděpodobnost vzniku střetných sražení, která musíme hodnotit jako zákonitý jev v operacích, včas plánovaný a organizovaný. Není vyloučeno, že střetná sražení se mohou stát převládajícím druhem bojové činnosti v útočné operaci a velmi častým v obraně. Hlavním důvodem střetných sražení jsou rostoucí bojové a manévrové možnosti vojsk a snaha protistojících stran maximálně využít výsledků ničení nepřítele k dosažení stanovených cílů rozhodnou činností. Mohou vznikat v nejrůznějších podmínkách situace, rozvinout se na jednom nebo několika směrech, současně nebo postupně, jak na začátku operace (v podmínkách oboustranného přechodu do útoku), tak i v jejím průběhu (s přisunovanými zálohami nepřítele k vedení protiúderu), dále také při dokončování

operace (s přisunovanými zálohami z jiných směrů). Střetná sražení mohou většinou vznikat na směrech, kde se projevil úspěch jedné nebo druhé strany.

Soudobá útočná operace je charakterizována zvýšením jak počtu střetných sražení, tak i jejich rozmachem. Způsoby vedení střetných sražení jsou závislé na situaci a sestavě vojsk stran, používaných prostředcích boje, terénních podmínkách, operační situaci a na dalších faktorech. Základem všech těchto způsobů jsou však časové a podle míst sladěné údery letectva, raketových vojsk a dělostřelectva s údery tankových a motostřeleckých vojsk a vzdušných výsadek.

Úspěchu ve střetném sražení je možné dosáhnout jen společným úsilím všech druhů vojsk a speciálních vojsk.